

214/18.11.18

РЕЦЕНЗИЯ

от Доцент д-р Иво Радославов Райчев, дм,

На основание чл. 4, ал. 2 от Закона за развитие на Академичния състав в Република България; чл. 2, ал. 2 от Правилника за прилагането му; чл.5, ал. 2 във връзка с чл. 73, ал. 2 от Правилника за условията и реда за придобиване на научните звания и заемане на академични длъжности в МУ – София /изм. с Решение на Академичен съвет от 06.06.2017 г./, заповед за отчисляване на докторанта с право да се яви на защита на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен “доктор” за срок от една година, по предложение на ръководителя на Катера по неврология на Медицински факултет, въз основа на решение на катедрен съвет с протокол №8/30.10.2018 г., утвърдено от Факултетен съвет с протокол №27/23.11.2018 г. и съобразно Заповед № РК 36-2703/ 28.11.2018 г. на Ректора на Медицински Университет, София съм избран за член на Научното жури със задача да представя рецензия относно:

Дисертационния труд на **д-р Петър Ангелов Дамянов**, докторант на самостоятелна подготовка към Катедрата по неврология, Медицински факултет, МУ, гр. София на тема:” **КАРДИОВАСКУЛАРНИ АВТОНОМНИ НАРУШЕНИЯ ПРИ МНОЖЕСТВЕНА СКЛЕРОЗА**”, за присъждане на научната и образователна степен „**Доктор**”, по докторска програма “Неврология”, в професионално направление 7.1 Медицина от област на Висше образование 7. Здравеопазване и спорт.

Д-р Петър Ангелов Дамянов е роден на 10.09.1969 г. в гр. Видин. Завършва висше медицинско образование през 1996 г. в Медицинска Академия, София. От 1998 г. работи в Болница “Свети Наум”, София последователно като лекар-ординатор, асистент, старши асистент и главен асистент. От 2003 г. има призната специалност по неврология. От 2010 г. е Началник на Първо отделение за заболявания на автономната нервна система на Клиниката по нервни болести за пароксизмални състояния при МБАЛНП “Св. Наум”. Притежава свидетелство за професионална квалификация по

Доплерова совография /2005 г./ и за професионална квалификация по Диагностика на автономната нервна система /2013 г./. Ползва писмено и говоримо немски и английски езици.

Дисертационният труд на д-р Дамянов е посветен на един неразработван в България проблем – Автономни нарушения при множествена склероза със специален акцент върху кардиоваскуларните проблеми. Добре известно е, че структурните увреждания при МС могат да засегнат разнообразни части на нервната система, включително т.н. централна автономна мрежа. Това предизвиква нарушение в регулацията на множество функции, които са под контрола на автономната нервна система. При пациентите с МС се установяват уринарни, гастроинтестинални, сексуални, зенични и кардиоваскуларни нарушения, които са особено стресиращи за голяма част от тях, ограничават активността им и играят съществена роля по отношение на общото функциониране и качеството на живот. Клиничните абнормности при кардиоваскуларните автономни тестове са по-редки в сравнение с уринарните, сексуалните и терморегулаторните нарушения. Честотата на сърдечната автономна дисфункция при МС не може да бъде точно установена, защото в повечето случаи е асимптомна и с проведените автономни тестове се доказват основно субклинични кардиоваскуларни автономни нарушения. Автономните нарушения са честа клинична проява на множествената склероза. **Актуалността на разискваните в дисертационния труд проблеми** е свързана с комплексното изследване на кардиоваскуларните нарушения при МС чрез стандартизирани автономни тестове и вариабилност на сърдечната честота и проучване зависимостта на честотата и вида кардиоваскуларната дисфункция от основните клинични показатели на заболяването – форма, тежест и продължителност. Разглеждането на синдрома на умора в контекста на връзката му с кардиоваскуларните автономни нарушения също определя темата като интересна и е съществен принос на разработката.

Представеният ми за рецензия дисертационен труд е написан на 144 машинописни страници и е конструиран по общоприетия начин: въведение – 2 стр., литературен обзор – 30 стр., цел и задачи – 1 стр., описание на клиничния контингент и използваните методи – 7 стр., собствени резултати – 45 стр., обсъждане на резултатите – 15 стр., изводи и приноси – 2 стр., списък с публикации на докторанта – 1 стр., библиография – 24 стр. /305 литературни източника/, приложения – 8 стр.

Литературният обзор по темата на дисертацията започва с общи данни за анатомията на автономната нервна система, последвани от анализ на кардиоваскуларния автономен контрол. Следва преглед на автономните нарушения при пациенти с МС - уринарни, гастроинтестинални, сексуални, судомоторни и терморегулаторни, зенични, синдром на умора. Най-голям и задълбочен анализ авторът е направил на кардиоваскуларните дизавтономии, тяхната клинична значимост и тестовите за оценката им, както и корелациите с МРТ находките. Тази част на обзора е представена изключително подробно, задълбочено и компетентно.

Начина на представяне на литературния обзор показва, че д-р Дамянов е отлично запознат със съвременното състояние и дискуссионните проблеми по темата на разработвания от него дисертационен труд. Библиографията съдържа 305 литературни източници, значителна част от които са от последните години.

Обзорът завършва с 10 аналитични извода, които позволяват на автора умело да формулира целта и задачите на своята научна разработка, свеждайки я до обем, отговарящ на изискванията за този вид дисертационен труд.

Контингентът на това многопластово проучване включва 91 пациента с клинично сигурна диагноза Множествена склероза и 67 клинично здрави контроли. Документирана диагноза МС е съобразно ревизираните критерии на McDonald от 2010 г. Болните са с пристъпно-ремитентна и вторично-прогресираща форма на заболяването, като не трябва да са получавали пристъп и да са провеждали лечение с кортикостероиди през последните 4 седмици преди провеждане на изследванията. Изключвани са соматични заболявания, които могат да окажат влияние върху кардиоваскуларните тестове. Пациентите да не са приемали лекарства, повлияващи автономната нервна система, храна, кафе и никотин. Използвани са разнообразни адекватни методики: клинични, скали и въпросници, инструментални, лабораторни, статистически.

Собствените резултати от научната разработка представляват многообразна фактология, обобщена в 24 таблици и 36 фигури. Техният анализ и интерпретация са разгледани в главата „Обсъждане на резултатите“. Откритата висока честота на автономни оплаквания подчертава значението на тяхното анализиране в общата клинична картина на множествената склероза. Ролята на автономното изследване е във възможността да се установи субклиничната кардиоваскуларна автономна

дизфункция е да се обективира увреждането на автономната нервна система. **Субективните автономни симптоми**, оценявани с помощта на българската версия на COMPASS 31 показва, че той е валиден, актуален, лесен за попълване и практичен въпросник за оценка на автономните функции при пациенти с МС. Резултатите от **кардиоваскуларните автономни тестове** потвърждават хипотезата, че в повечето случаи честотата на увреда е асимптомна и тези тестове доказват основно субклиничните кардиоваскуларни нарушения. Основните клинични показатели **продължителност, тежест и форма** на заболяването при изследвания контингент, **корелират положително** с автономната оценка от проведените **кардиоваскуларни тестове**. Симпатиковагалияният баланс е оценяван с изследване на **вариабилност на сърдечната честота**. Спектралният анализ на този показател го прави ценен неинвазивен метод за оценка на кардиоваскуларната функция. Проучванията по отношение на корелациите между **ортостатичния толеранс и кардиоваскуларните нарушения** показват симпатикова хипореактивност при болните с МС. **Синдромът на умора** при МС може да се свърже с нарушена симпатикова функция. Настоящото проучване не показва влияние на имуномодулиращото лечение върху кардиоваскуларната автономна реактивност, както и ясна връзка между автономните нарушения и МРТ промените.

Задълбоченият и критичен анализ на получените резултати е позволил на д-р Дамянов да ги представи в 11 извода. Научно-теоретичните приноси са 2, научно-приложните – 1 и с потвърдителен характер - 2, които приемам без забележки и коментар.

Разработката на дисертационния труд е изцяло дело на дисертанта.

Към дисертацията е приложен автореферат, в който са отразени най-съществените елементи от цялостното научно проучване на д-р Дамянов.

Във връзка с дисертацията д-р Дамянов е представила списък с 10 реални научни публикации.

Към предложеният ми за рецензия дисертационен труд имам някои забележки предимно от стил и редакционен характер, които по никакъв начин не повлияват крайното ми заключение.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на д-р Петър Ангелов Дамянов е посветен на проблем с важно теоретично и научно-приложно значение. За пръв път в нашата страна е осъществено цялостно клинично проучване върху кардиоваскуларните автономни нарушения при множествена склероза. Дисертантът е показал отлична литературна осведоменост, възможности да формулира ясна работна хипотеза, адекватни цел и задачи, задълбочено и многостранно да анализира получените резултати. Всичко това ми дава основание да дам своята **ПОЛОЖИТЕЛНА РЕЦЕНЗИЯ** и да препоръчам на членовете на научното жури да гласуват положително за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ на д-р Петър Ангелов Дамянов.

10. 12. 2018 г.

Рецензент:

